

KUTADGU BİLİG ARAŞTIRMALARI

Editörler

Prof. Dr. Muhammet Sani ADIGÜZEL

Prof. Dr. Hatice KADIOĞLU ATEŞ

KUTADGU BİLİG ARAŞTIRMALARI

Editörler

Prof. Dr. Muhammet Sani ADIGÜZEL
Prof. Dr. Hatice KADIOĞLU ATEŞ

Yazarlar

Muhammet Sani ADIGÜZEL - Hatice KADIOĞLU ATEŞ - Şaban SAĞLIK
Rabia Hümeyra GÜGEN - Sinem COŞKUN - Aşegül CAN - Kerim GEDİK

ISBN: 978-625-382-296-5

E-ISBN: 978-625-382-297-2

DOI: 10.54637/vizetek.9786253822972

Copyright © Vizetek

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketine aittir. Vizetek Yayıncılık'ın yazılı izni olmaksızın kitabın tamamı veya bir bölümü ile kapak tasarımı; elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka herhangi bir yöntemle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap basılı ve elektronik ortamda yayımlanmaktadır.

Kitap içeriğine ilişkin her türlü bilimsel ve hukuki sorumluluk yazar(lar)a aittir.

Yayın Tasarımcısı / Koordinatörü: Ferit RESULOĞULLARI

Kapak Tasarımı: Ahmet TUNÇDEMİR

Dizgi & Mizanpaj: Zeynep ERTUĞRUL

Baskı: Ankara | Mayıs, 2026

Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/ANKARA

Tel.: (0312) 482 00 11

Web: www.vizetek.com.tr

E-mail: vizeteki yayincilik@gmail.com

Yayıncı Sertifika No: 41575

Baskı: Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık Ltd. Şti.

Matbaa Sertifika No: 47479

ÖN SÖZ

Medeniyetler, yalnızca inşa ettikleri şehirlerle değil; yetiştirdikleri insan tipi, aktardıkları değerler ve geride bıraktıkları düşünce eserleriyle varlıklarını sürdürürler. Bu bağlamda Türk-İslam düşünce tarihinin en önemli klasiklerinden biri olan *Kutadgu Bilig*, yalnızca yazıldığı dönemin değil, çağları aşan bir hikmet geleneğinin de temsilcisidir. Yusuf Has Hâcib'in XI. yüzyılda kaleme aldığı bu büyük eser; devlet yönetiminden ahlaka, eğitimden toplumsal düzene, bireyin iç dünyasından kültürel sürekliliğe kadar geniş bir düşünce evreni sunmaktadır.

Bugün eğitim anlayışlarının yalnızca akademik başarıya değil; değer, erdem, karakter, sosyal sorumluluk ve kültürel aidiyet gibi kavramlara yöneldiği bir dönemde *Kutadgu Bilig*, yeniden okunmayı ve yeniden yorumlanmayı hak eden temel eserlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin "köklerden geleceğe" anlayışı, geçmişin hikmet birikimi ile çağdaş eğitim düşüncesi arasında güçlü bir bağ kurulmasını gerekli kılmaktadır. Bu eser de tam olarak bu ihtiyacın bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır.

Editörlüğünü Prof. Dr. Muhammet Sani Adıgüzel ve Prof. Dr. Hatice Kadioğlu Ateş'in yürüttüğü bu kitap; *Kutadgu Bilig*'i dil, eğitim, kültür, değerler ve medeniyet perspektifinden ele alan akademik çalışmaları bir araya getirmektedir. Eserde yer alan çalışmalar, yalnızca tarihî bir metni incelemekle kalmamakta; aynı zamanda Türk eğitim düşüncesinin köklerini, kültürel sürekliliğini ve çağdaş eğitim politikalarıyla kurduğu ilişkileri ortaya koymaktadır.

Kitabın birinci bölümünde Prof. Dr. Muhammet Sani Adıgüzel tarafından kaleme alınan "Kur'an-ı Kerim'deki Kelimelerin *Kutadgu Bilig*'deki Kullanımları Üzerine Bir Sözlük Denemesi" başlıklı çalışma yer almaktadır. Bu bölümde, *Kutadgu Bilig*'in Kur'an dili ve İslami düşünce geleneğiyle kurduğu ilişki, kavramsal ve sözlüksel düzlemde incelenmiş; eserin kültürel ve dinî arka planına dair önemli bir perspektif sunulmuştur.

İkinci bölümde ise Prof. Dr. Muhammet Sani Adıgüzel ve Prof. Dr. Hatice Kadioğlu Ateş tarafından ortaklaşa hazırlanan "*Kutadgu Bilig*'den Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ne: Türk Eğitim Felsefesinde *Kutadgu Bilig* İzdüşümleri" başlıklı çalışma bulunmaktadır. Bu bölümde, *Kutadgu Bilig*'de yer alan insan yetiştirme anlayışının Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde nasıl yeniden karşılık bulduğu; "yetkin ve erdemli insan", "adalet", "sorumluluk", "dil", "aile", "kültür" ve "toplumsal düzen" gibi kavramlar üzerinden ayrıntılı biçimde ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde ise Prof. Dr. Şaban Sağlık tarafından kaleme alınan "Yusuf Has Hâcib'in Sonsuz Yolculuğu Yahut Roman Kahramanı Olarak Yusuf Has Hâcib" başlıklı çalışma yer almaktadır. Bu bölümde, Türk düşünce ve kültür tarihinin kurucu

metinlerinden biri olan Kutadgu Bilig ile onun yazarı Yusuf Has Hâcib, edebî ve tarihî yönleriyle ele alınmıştır. Hacı Mirzahid Kerimi'nin Yusuf Has Hâcib'in hayatını konu edinen romanından hareketle, Yusuf Has Hâcib'in yetiştiği kültürel çevre, yaşadığı dönem ve düşünce dünyası ayrıntılı biçimde incelenmiştir. Ayrıca çalışma kapsamında, Yusuf Has Hâcib'in hayatı Joseph Campbell'ın "kahramanın sonsuz yolculuğu" kuramı çerçevesinde değerlendirilmiş; onun ilmi, bilgeliği ve eserleriyle Türk kültür tarihinde nasıl bir "kahraman" figürüne dönüştüğü ortaya konulmuştur.

Dördüncü bölümde Arş. Gör. Rabia Hümeysra Gügen tarafından hazırlanan "Yusuf Has Hacıb'in Felsefesinin Erken Çocukluk Eğitiminde Değerler ve Sosyal-Duygusal Öğrenme Açısından Yeniden Yorumlanması" başlıklı çalışma yer almaktadır. Bu bölümde, Kutadgu Bilig'de yer alan adalet, akıl, erdem, bilgelik ve mutluluk gibi kavramlar; erken çocukluk eğitimi, değerler eğitimi ve sosyal-duygusal öğrenme bağlamında ele alınmıştır. Ayrıca Yusuf Has Hacıb'in eğitim anlayışının, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde öne çıkan "yetkin ve erdemli insan yetiştirme" hedefiyle olan ilişkisi değerlendirilmiştir.

Beşinci bölümde, Arş. Gör. Sinem Coşkun tarafından hazırlanan "Kutadgu Bilig'in Eğitim Yönetimi Açısından Tematik Analizi: Fayol'un Beş Yönetim Süreci Çerçevesinde Bir Değerlendirme" başlıklı çalışma yer almaktadır. Bu bölümde, klasik Türk-İslam düşüncesinin önemli eserlerinden biri olan Kutadgu Bilig, modern yönetim kuramlarıyla ilişkilendirilerek eğitim yönetimi perspektifinden ele alınmıştır. Çalışmada, eserde yer alan yönetim anlayışı, planlama, örgütleme, yöneltme, koordinasyon ve denetim boyutları çerçevesinde tematik olarak analiz edilmiş; metinde öne çıkan liderlik, adalet, akıl, liyakat, sorumluluk ve düzen gibi kavramların günümüz eğitim yönetimi yaklaşımlarıyla ilişkisi değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda, Kutadgu Bilig'de ortaya konulan yönetsel ilkelerin, çağdaş eğitim yönetimi anlayışında önemli bir yer tutan etkili liderlik, kurumsal işleyiş, karar alma süreçleri ve denetim mekanizmaları ile hangi yönlerden örtüştüğü ayrıntılı biçimde incelenmiştir.

Altıncı bölümde, Arş. Gör. Ayşegül Can tarafından hazırlanan Kutadgu Bilig'de Çocuk Eğitimi: Yusuf Hâs Hâcib'in Pedagojik Görüşleri Üzerine Bir Analiz başlıklı çalışma yer almaktadır. Bu çalışmada, 11. yüzyıl Türk-İslam düşünce tarihinin temel eserlerinden biri olan Kutadgu Bilig, çocuk eğitimi ve gelişimi bağlamında incelenmiş ve Yusuf Hâs Hâcib'in bireyin yetiştirilmesine ilişkin pedagojik görüşleri değerlendirilmiştir. Eserde çocukluk dönemi, karakter gelişimi, bilgi ve ahlak eğitimi, aile ve bireysel sorumluluk gibi temel kavramlar ele alınarak Hâcib'in ideal insan anlayışının eğitim sürecine yansımaları ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda, Kutadgu Bilig'de öne çıkan eğitimin ailede başlaması, ahlaki gelişimin erken yaşta temellenmesi, bilginin bireysel ve toplumsal yaşam üzerindeki etkisi ayrıntılı biçimde incelenmiştir. Çalışma, yaklaşık bin yıl önce ortaya konulan bu pedagojik

yaklaşımların günümüz çocuk eğitimi ve çağdaş pedagoji ilkeleriyle benzerlik taşıdığını ortaya koyarak, eserin eğitim düşüncesi açısından evrensel ve güncel bir değer taşıdığını vurgulamaktadır.

Yedinci ve sonuncu bölümde, Arş. Gör. Kerim Gedik tarafından hazırlanan “Geçmişten Günümüze Değerler Eğitimi: Kutadgu Bilig’in Maarif Modeli Perspektifinden Okunması” başlıklı çalışma yer almaktadır. Çalışmada, değerler eğitiminin geçmişten günümüze uzanan düşünsel temelleri Kutadgu Bilig bağlamında ele alınmış; eserdeki insan, toplum, ahlak ve eğitim anlayışının Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ile ilişkisi değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda Kutadgu Bilig’de öne çıkan adalet, bilgelik, erdem, sorumluluk, ölçülülük, dil, aile ve toplumsal düzen gibi değerlerin, Maarif Modeli’nde vurgulanan “yetkin ve erdemli insan” anlayışıyla hangi yönlerden örtüştüğü ayrıntılı biçimde incelenmiştir.

Bu kitabın temel amacı, Kutadgu Bilig’in yalnızca tarihi bir metin olmadığını; günümüz eğitim politikalarına, değerler eğitimine ve insan yetiştirme anlayışına yön verebilecek güçlü bir düşünsel kaynak olduğunu ortaya koymaktır. Türk eğitim düşüncesinin köklerini anlamadan geleceğe yönelik güçlü bir eğitim vizyonu oluşturmanın mümkün olmadığı düşüncesiyle hazırlanan bu çalışma, geçmiş ile gelecek arasında kurulan akademik ve kültürel bir köprü niteliği taşımaktadır.

Bu vesileyle çalışmalarıyla kitaba katkı sunan tüm araştırmacılara teşekkür ediyor; eserin eğitim, kültür ve düşünce dünyasına anlamlı katkılar sağlamasını temenni ediyoruz.

Editörler

Prof. Dr. Muhammet Sani ADIGÜZEL

Prof. Dr. Hatice KADIOĞLU ATEŞ

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM

Kur'an-ı Kerim'deki Kelimelerin Kutadgu Bilig'deki Kullanımları Üzerine Bir Sözlük Denemesi.....	1
<i>Muhammet Sani ADIGÜZEL</i>	

2. BÖLÜM

Kutadgu Bilig'den Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ne: Türk Eğitim Felsefesinde Kutadgu Bilig İzdüşümleri.....	77
<i>Muhammet Sani ADIGÜZEL</i> <i>Hatice KADIOĞLU ATEŞ</i>	

3. BÖLÜM

Yusuf Has Hâcib'in Sonsuz Yolculuğu Yahut Roman Kahramanı Olarak Yusuf Has Hâcib.....	87
<i>Şaban SAĞLIK</i>	

4. BÖLÜM

Yusuf Has Hâcib'in Felsefesinin Erken Çocukluk Eğitiminde Değerler ve Sosyal-Duygusal Öğrenme Açısından Yeniden Yorumlanması.....	103
<i>Rabia Hümeyra GÜGEN</i>	

5. BÖLÜM

Kutadgu Bilig'in Eğitim Yönetimi Açısından Tematik Analizi: Fayol'ün Beş Yönetim Süreci Çerçevesinde Bir Değerlendirme.....	115
<i>Sinem COŞKUN</i>	

6. BÖLÜM

Kutadgu Bilig'de Çocuk Eğitimi: Yusuf Hâs Hâcib'in Pedagojik Görüşleri Üzerine Bir Analiz.....	129
<i>Ayşegül CAN</i>	

7. BÖLÜM

Geçmişten Günümüze Değerler Eğitimi: Kutadgu Bilig'in Maarif Modeli Perspektifinden Okunması.....	139
<i>Kerim GEDİK</i>	